View the original article

Photo: svaboda.org (RFE/RL Graphics)

از گوشه و کنار جهان

«فرمان ریاست‌جمهوری داریم»؛ ساخت آکادمی «کاگ‌ب» در یک گورستان کاتولیک در مرکز مینسک

۲۵/مهر/۱۴۰۵

رادیو فردا

پاول خادزینسکی از وقتی که به یاد می‌آورد، کودکی به کلیسای «سنت روخ» در مرکز مینسک می‌رفته است. پیوند خانوادهٔ او با این مکان به قرن نوزدهم بازمی‌گردد؛ زمانی که یکی از نیاکانش در گورستان کاتولیک کنار صومعه، در محلهٔ «زالاتایا هورکا» یا «تپهٔ طلایی»، به خاک سپرده شد.

خادزینسکی ۴۱ ساله زمانی را به یاد می‌آورد که یک زمین بازی در نزدیکی کلیسا افتتاح شد و نمازگزاران امیدوار بودند که در آینده یک باغ هم در مجاورت آن ساخته شود؛ یک فضای سبز دلپذیر در وسط شهر.

حالا اما، یک سایت ساختمانی بخش بزرگی از این گورستان را پوشانده است؛ گورستانی که با وجود توسعه یا تخریب بخش‌هایی از آن در دوران شوروی، در مجموع دست نخورده باقی مانده بوده است.

عملیات ساخت‌وساز با نقض حریم‌های حفاظتی «گورستان زالاتایا هورکا» در حال انجام است. تصویر ماهواره‌ای «پلنت لبز» مورخ ۲۴ مردادماه ۱۴۰۵، ساختمان مذکور، محدوده کارگاه ساختمانی و محوطه گورستان را نشان می‌دهد؛ منطقه‌ای که هرگونه ساخت‌وساز در آن ممنوع است.

دولت الکساندر لوکاشنکو، رهبر خودکامهٔ بلاروس، در مورد این مکان پنهان‌کاری بسیار زیاده کرده است؛ تابستان ۱۴۰۴، در تصاویر ماهواره‌ای یک گودال عظیم ناشی از خاک‌برداری به‌چشم می‌خورد و از دی‌ماه گذشته، اسکلت یک ساختمان جدید در آن قد کشیده است. در برخی اسناد رسمی، به طور خلاصه و مبهم به عنوان یک «ساختمان چند منظوره» معرفی شده و در برخی از دیگر اسناد، اصولاً ردی از آن نیست.

سرویس بلاروس رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی با دستیابی به اسناد طراحی و صحبت با چندین فرد مرتبط با این پروژه، دریافته است که دولت، زمین‌های گورستان سابق زالاتایا هورکا را به‌عنوان محل ساخت یک مجتمع وسیع آکادمی امنیت ملی، که هنوز هم به عنوان «کا گ ب» شناخته می‌شود، انتخاب کرده است.

علاوه بر این، رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی دریافته است که این پروژه بر اساس حکمی که ظاهراً به صورت محرمانه توسط لوکاشنکو صادر شده است، در حال ساخت است؛ حکمی که به مجریان اجازه می‌دهد مجموعه‌ای از مفاد قانونی را که برای حفظ چنین مکان‌هایی در نظر گرفته شده‌اند، دور بزنند.

این پروژهٔ ساختمانی در حالی انجام می‌شود که به رغم افزایش نشانه‌هایی از گرم شدن روابط پرتنش طولانی بین لهستانِ عمدتاً کاتولیک و بلاروسِ عمدتاً ارتدکس، فشار بر کلیسای کاتولیک بلاروس همچنان ادامه دارد: در طول ۱۰ ماه گذشته، دست‌کم ۲۰ کشیش کاتولیک لهستانی از خدمت منع شده یا مجبور به ترک بلاروس شده‌اند.

بسیاری از کشیشان لهستانی برای کمک به احیای کلیسای کاتولیک پس از دهه‌ها سرکوب دوران شوروی به بلاروس آمدند و برخی از آنها دهه‌ها به جوامع محلی خدمت می‌کرده‌اند.

در سال ۲۰۲۵، یولیا سرادا از سوی رئیس کلیسای ارتدکس بلاروس، وابسته به پاتریارک‌نشین مسکو، مورد تقدیر قرار گرفت. او همچنین به عنوان کارمند «مؤسسه بل‌گوس‌پرویکت» ، در پروژه بازسازی کلیسای الکساندر نوسکی در مینسک مشارکت داشت.

یولیا سرِدا، مهندس ارشد این پروژه عمرانی، در پاسخ به این پرسش که چه عاملی امکان پیشبرد پروژه را، با وجود قوانین حفاظتی فراهم کرده است، گفت: «ما یک فرمان ریاست‌جمهوری داریم.»

سردا در پاسخ به پرسش‌های بیشتر مدعی شد که تغییری در وضعیت حفاظتی این محوطه ایجاد نشده، و این فرمان، صرفاً استثنائاتی را برای پروژه قائل شده است. او تأیید کرد که مهندسان، کاوش‌های باستان‌شناسی‌ای که معمولاً در چنین اماکنی الزامی هستند را در برنامه‌های خود لحاظ نکرده‌اند و اطلاعی هم ندارند که خاکِ ناشی از حفاری‌ها و گودبرداری‌ها در جریان عملیات ساخت‌وساز، چگونه مدیریت می‌شود.

«اقدامی کاملاً نادرست»

معماران مستقل و مخالفان دولت می‌گویند این پروژه، رویکرد گزینشی حکومت بلاروس در قبال «حاکمیت قانون» را آشکار می‌کند. در این کشور، الکساندر لوکاشنکو از زمان نخستین انتخابش در سال ۱۹۹۴، پیوسته آزادی‌های بنیادین را سرکوب کرده و با توسل به انتخاباتی مشکوک به تقلب، سلطه خود را بر این کشورِ حدوداً ۹ میلیون نفری تداوم بخشیده است.

یک معمار و مرمت‌گر بلاروسی که در حوزه حفاظت از میراث فرهنگی فعالیت می‌کند، به شرط فاش نشدن نامش گفت: «آن‌ها حتی تلاشی هم نکردند که وانمود کنند به قانون پایبند هستند.»

او به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت: «به احتمال زیاد، آن‌ها بلافاصله پیش لوکاشنکو رفته و گفته‌اند: ما می‌خواهیم اینجا ساخت‌وساز کنیم، اما قانون مانع می‌شود. و او هم پاسخ داده: مشکلی نیست؛ این هم مجوز شما! بروید و بسازید.»

نمایی از کلیسای سنت روخ و محل ساخت‌وساز آکادمی امنیت ملی کاگ‌ب. عکس گرفته‌شده در ۱۴ خردادماه ۱۴۰۵

قانونی که در سال ۲۰۰۱، یعنی ۲۵ سال پیش تصویب شد، انجام هرگونه ساخت‌وساز عمرانی، به‌جز نمادهای مذهبی و یادبود را در محل گورستان‌های قدیمی ممنوع می‌کند. همچنین، طرح «منطقه حفاظتی» این مکان که در سال ۲۰۱۸ به تأیید وزارت فرهنگ بلاروس رسید، ایجاد شبکه‌های تأسیساتی در محوطه این گورستانِ قدیمی را ممنوع کرده است.

آلش بیالیاتسکی، فعال باسابقه حقوق بشر در بلاروس و برنده جایزه نوبل صلح در سال ۲۰۲۲، به رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی گفت: «گورستان، گورستان است. قرار نیست کسی آنجا چیزی بسازد.»

بیالیاتسکی که پیش از آزادی در پاییز سال گذشته، در پی توافقی میان ایالات متحده و بلاروس، سال‌ها را در زندان سپری کرده بود، از دوران حضورش در کمیتهٔ فرهنگی شورای شهر مینسک در دهه ۱۹۹۰ به یاد دارد که آن گورستانِ قدیمی، با وجود قرار داشتن در موقعیتی مرکزی و بسیار مرغوب، منطقه‌ای ممنوعه برای ساخت‌وساز و توسعه محسوب می‌شده است.

او با اشاره به سرکوب کلیسای کاتولیک توسط سرویس‌های امنیتی شوروی و فشارهای مداومی که امروزه نیز بر این کلیسا وارد می‌شود، گفت که احداث یک مرکز آموزشی برای «کاگ‌ب» در این مکان، اقدامی «بسیار بدخواهانه و بی‌رحمانه» به نظر می‌رسد. او تأکید کرد: «این کار، کاملاً نادرست است.»

کلیسای ارتدوکس بلاروس، که نهاد مذهبی غالب در این کشور است، به کلیسای ارتدوکس روسیه وابسته بوده و پیوند نزدیکی با دولت دارد.

امور مربوط به سایت‌های میراث تاریخی و فرهنگی در بلاروس، از جمله مواردی هستند که توسط «شورای جمهوری برای سیاست‌گذاری تاریخی»، وابسته به دولت لوکاشنکو، بررسی و مدیریت می‌شوند.

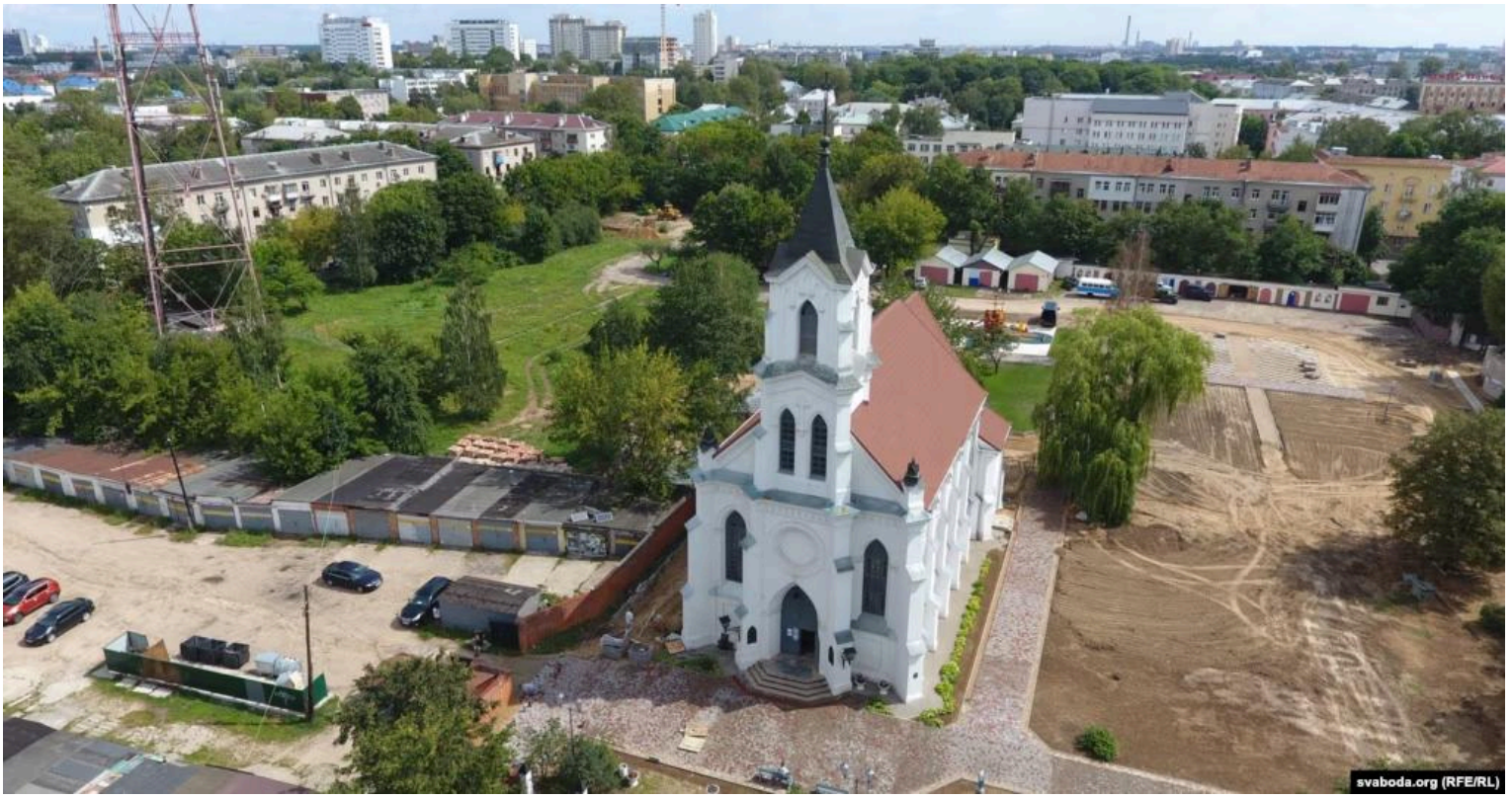

در نزدیکی کلیسای «سنت روخ»، محوطه‌ای دست‌نخورده قرار دارد که پیش‌تر گورستان کاتولیک‌ها بوده است. این تصویر وضعیت آن را ۸ سال پیش نشان می‌دهد، یعنی زمانی که متولیان کلیسا کارِ محوطه‌سازی و تبدیل آن به فضای سبز را آغاز کردند.

«یک شادی بزرگ»

گنادی کراسکو، معاون اول رئیس «آکادمی امنیت ملی»، عضو این شورا است. کراسکو به تماس‌های تلفنی برای اظهارنظر پاسخ نداد و امکان برقراری ارتباط با آکادمی امنیت ملی نیز فراهم نشد.

۹ سال پیش، در تابستان سال ۲۰۱۸، پارک کوچکی همراه با زمین بازی کودکان در مجاورت کلیسا افتتاح شد؛ کشیش‌ها و اعضای کلیسا در ایجاد این فضا و نگهداری و نظافت آن مشارکت داشتند.

مهرماه همان سال، گورستان قدیمی در محدوده یک «منطقه حفاظتی» قرار گرفت که به تأیید وزارت فرهنگ رسیده بود؛ منطقه‌ای که در آن ساخت‌وساز و ایجاد شبکه‌های زیرزمینی ممنوع اعلام شد.

سال بعد، یوری سانکو، کشیش کلیسای «سنت روخ»، به «واتیکان نیوز» گفت: «این تضمینی است که در این منطقه ساخت‌وسازی انجام نخواهد شد. این مکان تحت حفاظت دولت قرار گرفته است. بسیار مایه خوشحالی است که گورستان «زالاتایا هورکا»، که در دوران شوروی هم به‌طور کامل از بین نرفته بود، حفظ خواهد شد.»

اما این وضعیت دیری نپایید.

برنامه سرمایه‌گذاری دولتی برای سال ۲۰۲۴، که به تأیید لوکاشنکو رسیده بود، شامل بندی است که بودجه‌ای را به طراحی و مطالعاتِ «اح یک ساختمان چندمنظوره در پلاک‌های ۵ و۵ الف خیابان زالاتایا هورکا، در مینسک» اختصاص می‌دهد؛ مکانی که بخش قابل‌توجهی از محوطه گورستان قدیمی را در بر می‌گیرد.

در این برنامه هیچ اشاره‌ای به کاربری این ساختمان نشده و دولت نیز تا به امروز در این باره اطلاع‌رسانی عمومی نکرده است.

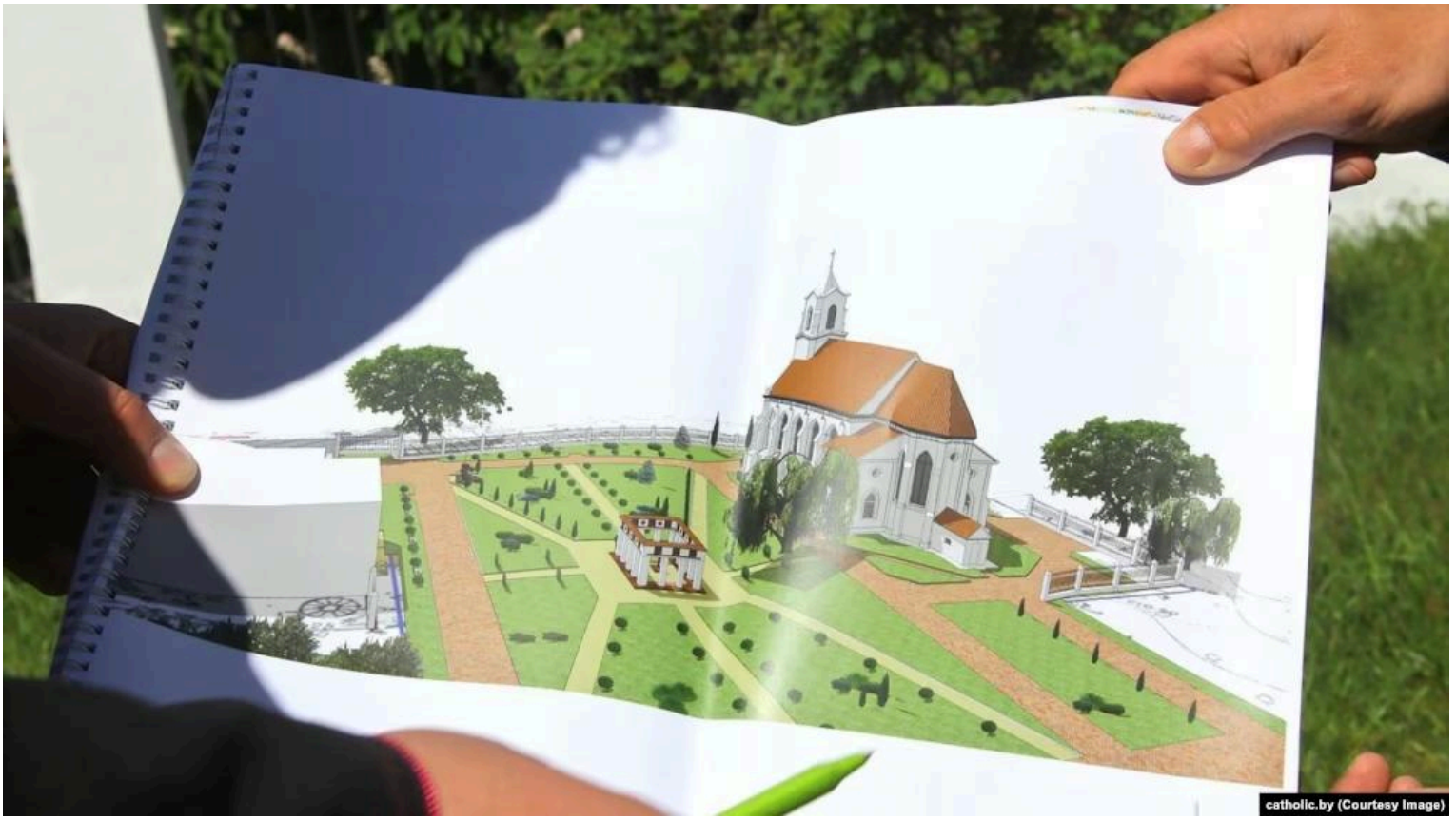

طرح‌های بهسازی محوطه که هفت سال پیش از سوی کلیسای محلی پیشنهاد شد.

در ماه‌های اسفند و فروردین گذشته، فرمانداری منطقه جلسه‌ای برای بحث عمومی پیرامون تغییرات در طرح توسعه منطقه «تپهٔ طلایی» برگزار کرد. اما در اسنادی که به ساکنان ارائه شد، تنها به ایجاد یک میدان کوچک در محدوده گورستان قدیمی اشاره شده بود و هیچ سخنی از مجتمعی که ماه‌هاست ساخت آن آغاز شده، به میان نیامد.

انبار تسلیحات

سازمان «بِل‌پُل»، که متشکل از افسران سابق سرویس‌های امنیتی بلاروس است، سه سال پیش گزارش داده بود که ممکن است ساختمان جدیدی برای «آکادمی امنیت ملی» در محل این گورستان ساخته شود؛ ساختمانی که شامل خوابگاهی با ظرفیت ۱۵۰ دانشجو خواهد بود.

اسنادی که به دست «رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی» رسیده، نشان می‌دهد که این زمین به «آکادمی امنیت ملی»، که تحت نظارت و تابعیت «کاگ‌ب» قرار دارد، اختصاص یافته است.

در طرح جامع و دقیق، ساختمان آکادمی در مقایسه با کلیسای مجاور بسیار بزرگ‌تر به نظر می‌رسد؛ به‌علاوه، فضای اختصاص‌یافته در اطراف این سازه جدید برای تأسیساتی همچون لوله‌کشی‌ها، خطوط انتقال نیرو و سایر زیرساخت‌ها، اراضی اشغال‌شده برای آن را باز هم بیشتر می‌کند.

اسناد موجود، سازه‌ای بزرگ، متشکل از سه بخش را توصیف می‌کنند که مساحت کل آن‌ها به حدود ۳۶ هزار متر مربع می‌رسد. یکی از این بخش‌ها، ساختمانی شش‌طبقه با کاربری «آموزشی و خوابگاهی» است که برای ۱۲۵۰ دانشجو طراحی شده و ۶۲۷ تخت‌خواب را هم شامل می‌شود.

یک مدل مفهومی که نمای ظاهری و رنگ ساختمان آینده «آکادمی امنیت ملی» متعلق به کاگب (KGB) بلاروس را نشان می‌دهد. نمای دید از تقاطع خیابان‌های «زالاتایا هورکا» و «چیروانازورنایا». کلیسای «سنت روخ» در پشت این ساختمان قرار دارد.

طبقهٔ زیرزمینی این بخش، که «بلوک الف» نام‌گذاری شده، به گونه‌ای طراحی شده که شامل یک سالن تیراندازی به مساحت تقریبی ۶۰۰ متر مربع، و همچنین انبارهای مجزایی برای نگهداری سلاح‌ها، تجهیزات حفاظت در برابر عوامل رادیواکتیو، شیمیایی و بیولوژیک باشد.

بخش جداگانه‌ای به مدیریت این مجموعه اختصاص یافته است. اسناد نشان می‌دهند که این بخش، مشتمل بر دو واحد است که مساحت هر یک حدود ۱۰۰ متر مربع بوده و «دفتر مدیر»، فضای پذیرش، اتاق استراحت و سرویس بهداشتی مجهز به دوش را در بر می‌گیرد.

بلوک «ب» شامل یک غذاخوری با سه سالن پذیرایی و ظرفیت کلی ۳۴۰ نفر، و همچنین یک مجموعه ورزشی است که در پشت‌بام آن، پیست‌های دو و زمین‌هایی برای مینی‌فوتبال، بسکتبال، والیبال، بدمینتون و تنیس در نظر گرفته شده است.

بلوک «ج» هم برای ساخت یک سالن بدنسازی، استخر شنای ۲۵ متری، رختکن‌ها، دوش‌ها و دو سونا طراحی شده است.

«شرم‌آور»

دفن مردگان در این گورستان کاتولیک، حدود سال ۱۹۲۰، بیش از یک قرن پیش متوقف شد. پاوِل خادزینسکی، که از اعضای این کلیساست، می‌گوید زمانی که هنوز سنگ‌قبرها در نزدیکی کلیسا پابرجا بودند، از یکی از آن‌ها عکس گرفت؛ بعدها متوجه شد که آن سنگ‌قبر متعلق به کشیشی از قرن نوزدهم بوده که از اجداد او محسوب می‌شده است.

خادزینسکی می‌گوید: «تخریب گورستان‌های مسیحی، به مثابه توهین هم به مردگان و هم به زندگان است». او معتقد است که باید به اعضای کلیسا اطلاع داده شود که چه بر سر بقایای انسانی موجود در محل ساخت‌وساز آمده است، و باید یاد و خاطره کسانی که در آنجا به خاک سپرده شده‌اند، گرامی داشته شود.

این عضو کلیسای کاتولیک بلاروس تأکید می‌کند که: «باید یک یادمان مشخص وجود داشته باشد و کسانی که بقایای اجسادشان با بیل‌های ماشین‌های خاک‌برداری خارج شده، باید طی مراسمی مسیحی دوباره به خاک سپرده شوند.»

او می‌گوید وضعیت فعلی، «بسیار شرم‌آور و غیرقابل‌قبول است».

نمایی از محل ساخت‌وساز از تقاطع خیابان‌های زالاتایا هورکا و چیروانازورنایا در تابستان گذشته

مقام‌های دولتی‌ای که برای تهیهٔ این گزارش با آن‌ها تماس تلفنی برقرار شده بود، درباره هدف از احداث این بنا در محل گورستان تاریخی، و یا نحوهٔ رسیدگی به بقایای انسانی که احتمالاً در جریان عملیات خاک‌برداری کشف شده‌اند، اظهار نظر نکردند. ناتالیا بالوت‌نیکوا، از مقام‌های ارشد حوزه شهرسازی در شهرداری مینسک، تأیید کرد که اطلاعات مربوط به این مجموعه، «محرمانه» است.

روسلان چارنیِ‌پِتسکی، وزیر سابق فرهنگ، که در زمان امضای قرارداد تهیه اسناد طراحی این پروژه نزدیک به دو سال پیش، این سمت را داشت، از اظهار نظر در این‌باره خودداری کرد.

از بیش از ۵ سال پیش که دولت بلاروس، بخش بلاروسِ رادیو اروپای آزاد/رادیو آزادی را یک «تشکیلات افراطی» اعلام کرد، این رسانه هرگز نتوانسه از مسئولان رسمی، پاسخی به پرسش‌های خود دریافت کند.

خبرنگاران این رسانه در تماس‌های تلفنی برای تهیه این گزارش، خود را از ساکنان محلی یا دانشجوی رشته حقوق معرفی کرده بودند.

این مطلب بخشی از:

بایگانی | از گوشه و کنار جهان | فراتر از خبر | گزیده‌هایی از رادیو آزادی

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وب‌سایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.